

PEKKA MUTANEN

VAIENNETUT SOTILAAT

Suomen hylkäämät inkeriläistaistelijat

Pekka Mutanen

Vaiennetut sotilaat

Suomen hylkäämät
inkeriläistaistelijat

SAGA Egmont

Vaiennetut sotilaat – Suomen hylkäämät inkeriläistaistelijat

Cover image: Shutterstock

Kirja ilmentää aikaa, jona se on kirjoitettu, ja sen sisältö voi olla osittain vanhentunutta tai kiistanalaista.

Copyright © 1999, 2024 Pekka Mutanen and SAGA Egmont
All rights reserved

ISBN: 9788727195223

1. POD edition

No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means without the prior written permission of the publisher, nor be otherwise circulated in any form of binding or cover other than in which it is published and without a similar condition being imposed on the subsequent purchaser.

www.sagaegmont.com

Saga is a subsidiary of Egmont. Egmont is Denmark's largest media company and fully owned by the Egmont Foundation, which donates almost 13.4 million euros annually to children in difficult circumstances.

Ei se tiedä kuorman painoa,
joka ei ole itse sitä kantanut.

Sp.

LUKIJALLE

Kirjoja jatkosodasta on julkaistu paljon, ja niitä tullaan varmasti julkaisemaan jatkossakin, vaikka itse tapahtumista on kulunut jo lähes kuusikymmentä vuotta. 1990-luvun muutokset ovat avanneet monen arkiston ovet. Uutta arkistoaineistoa on yhä enemmän tutkijain ja kirjoittajain käytettävissä. Monet sodanaikaiset asiat ja tapahtumat saavat uusia tulkintoja.

Olivatpa sotapäiväkirjat kuinka tarkkoja tahansa, säilyivätne sodanaikaiset asiapaperit arkistoissa kuinka huolellisesti, aina niistä jotain puuttuu.

Jatkosotaan Suomen puolella osallistui muitten vapaaehtoisten rinnalla myös inkerinsuomalaisia: Heimopataljoona 3 (HeimoP 3) ja Erillinen Pataljoona 6 (Er.P 6). HeimoP 3 oli koottu sotavangeiksi joutuneista suomenheimoisista, lähinnä itä- ja tverinkarjalaisista sekä inkeriläisistä. Se perustettiin marraskuussa 1942. HeimoP 3:een hyväksyttiin suomea vähintään auttavasti puhuvat sotavangit. Vakaumuksellisia kommunisteja, politrukkeja ja Suomesta

Neuvostoliittoon muuttaneita ei Heimopataljoonaan hyväksytty. Pataljoonan miehistöstä noin 40 % oli inkerinsuomalaisia ja 35 % itäkarjalaisia. Kaikilla heillä oli takanaan sotakokemusta aina talvisodasta jatkosodan alkukuukausiin asti. Rintamalla, Karjalan kannaksella pataljoona oli keväästä 1943 syksyyn 1944.

Syksyllä 1941 Saksan armeija rupesi järjestämään Neuvostoliiton miehittämältä alueelta miehiä työhön rintamalinjalla ja turvallisuustehtäviin, lähinnä vartioimaan tärkeitä liikenneyhteyksiä. Helmikuussa 1942 saksalaiset perustivat inkeriläismiehistä osaston nimeltä Finnische Sicherungsgruppe 187, joka myöhemmin muutettiin Ost-Bataillon 664:ksi. Sen tehtäviin kuului vartioida Leningradin ja Novgorodin alueilla rautateitä ja rautatiesiltoja. Komppaniat joutuivat tuon tuosta taisteluihin partisaaneja vastaan. Inkeriläismiehet nauttivat saksalaisten luottamusta, ja monet heistä ylennettiin aliupseereiksi. Lähes 130 miestä palkittiin Saksan itäkansain mitaleilla (Tapferkeits und Verdienst-Auszeichnung für der Ostvölker).

Omasta tahdosta Inkerin siviiliväestöä muutti Suomeen alkaen vuodesta 1942. Syyskesällä 1943 monien neuvottelujen jälkeen Saksa antoi luvan siirtää kaikki inkeriläiset sodan jaloista Suomeen. Muodollisesti muutto perustui vapaaehtoisuuteen. Tosiasiassa vapaaehtoisuus oli suhteellista – sodan lait ovat ankaria. Tässä vaiheessa tuntui luonnolliselta siirtää myös Ost-Bataillon 664 Suomeen. Wehrmachtin vastustuksesta huolimatta Saksa myöntyi Suomen pyyntöön, ja Ost-Bataillon 664 samoin kuin Saksan palveluksessa olleille inkeriläisille suotiin lupa siirtyä Suomeen.

Kannaksen Ryhmän esikunnassa 27.11.1943 inkeriläisjoukon nimeksi sovittiin alussa Erillinen Pataljoona B, todennäköisesti

komentajansa everstiluutnantti Kaarlo Breitholtzin sukunimen alkukirjaimen mukaan. Myöhemmin, 1. helmikuuta 1944 nimeksi määrättiin Erillinen Pataljoona 6. Tällä nimellä se yleisesti tunnetaan.

Tämän kirjan tarkoituksena on antaa kuva Er.P 6:sta ja siihen kuuluvista miehistä sekä heidän elämänvaiheistaan. Muut inkeriläiset vapaaehtoiset on jätetty tarkastelun ulkopuolelle.

Pataljoonan runkohenkilöstö muodostettiin pääasiassa suomalaisista upseereista ja aliupseereista.

Suomessa Er.P 6:n majoitettiin Karjalan kannakselle alussa Kiviniemeen ja hiukan myöhemmin koulutukseen Raudun Leininkylään. Se kesti kolme kuukautta. Pataljoonan taistelukokemukset suurhyökkäyksen aikana rajoittuvat kesä-heinäkuuhun 1944, jonka jälkeen se vedettiin rintamavastuusta ja se joutui kenttävarustustoihin.

Aselevon jälkeen pataljoonan miehet määrättiin sadonkorjuutoihin, ja lokakuun alussa heidät kotiutettiin.

Välirauhasopimuksen mukaan sotavuosina Suomeen siirretyt Neuvostoliiton kansalaiset täytyi palauttaa takaisin kotimaahansa. Ne jotka eivät halunneet, luovutettiin neuvostoviranomaisille väkisin. Osa Suomen armeijassa palvelleista miehistä palasi omaistensa mukana, ja osa onnistui pakenemaan Ruotsiin. Muutamat taas piileskelivät Suomessa aina siihen asti, kunnes heidät pidätettiin ja luovutettiin Neuvostoliittoon.

Viimeinen sotaan osallistunut vangittiin Suomessa ja luovutettiin Neuvostoliittoon tammikuussa 1955.

Suomen itsenäisyyttä puolustaneet inkeriläiset miehet saivat kotimaassaan ankarat tuomiot: minimi oli 10 vuotta vankeutta ja maksimi 25.

Yli 64 000 suomalaista sotilasta kaatui tai kuoli vammoihinsa. Vapauden hinta oli kova. Er.P 6:n tappiot sodassa eivät olleet kovinkaan suuret ottaen huomioon, ettei se rintamallakaan ollut pitkään: kaatuneina ja kuolleina 26 ja kadonneina 13 miestä. Mutta hinta moninkertaistui, ja menetykset olivat suuret, kun kaikki inkeriläismiehet, harvoja tapauksia lukuunottamatta, joutuivat kärsimään kotimaassaan pakkotyöraugaistuksiaan. Päästyään vapaalle jalalle he – samoin kuin heidän sukunsakin – olivat koko ikänsä silmätikkuina, ja heidät leimattiin maansa pettureiksi.

Suomelle inkeriläissotilaiden luovutukset Neuvostoliitolle ja tieto heidän kovista kohtaloistaan olivat alusta alkaen kiusallisia. Vaikka poliittisista syistä asiasta kymmeniä vuosia vaiettiin, myötätunto oli heidän puolellaan. Asia muuttui, kun siihen tuli tilaisuus. Presidentti Mauno Koivisto esitti 10.4.1990 lausunnon, että inkeriläisiä olisi kohdeltava paluumuuttajina.

Suomen sota-arkistossa säilytetään Er.P 6:n asiapapereita siltä ajalta, joka koskee sen toimintoja Suomen armeijassa. Neuvostoliiton/Venäjän arkistoissa löytää korkeintaan lyhyen kuulustelupöytäkirjan ja langetetun niukkasanaisen tuomion. Sitä paitsi päästä tutustumaan tällaiseen aineistoon ei ole yksinkertainen asia. Mitä miehet kokivat vankileireillä, siitä saa tietää vain miehiltä itseltään. Ja kuinka paljon heitä menehtyi vankileireillä, siitä ei ole tietoa. Neuvostoliiton pahamaineisin vankileirialue oli Kolyma, jota usein kutsutaan maan Auschwitziksi. Sielläkin lepäävät monen Er.P 6:n veteraanin jäännökset.

Tätä kirjaa laatiessani olen haastatellut lukuisia Er.P 6:n veteraaneja Suomessa, Ruotsissa, Venäjällä ja Virossa. Lausun heille kaikille nöyrimmät kiitokseni. Sain heiltä korvaamattoman

arvokasta aineistoa, mitä ei mistään muualta saa.

Seurustellessani heidän kanssaan opin tuntemaan monia elämän viisauksia.

Sodan loppuvaiheista on julkaistu tarkkoja selostuksia. Niin myös suurhyökkäyksestä Kannaksella, missä Er.P 6 oli taisteluissa mukana. Keskityn kirjassa pataljoonan muihin tapahtumiin, joista ei toistaiseksi ole yhtenäistä kuvaa.

Aika on armoton, ja se tuo joka vuosi korjauksia sotaveteraanien elossaolevien lukumäärään. Heidän hallussaan olevat tiedot pitäisi tallentaa mahdollisimman täydellisesti – ettei totuus unohtuisi. Tuleville sukupolville ne taas olisivat välttämättömiä.

Monet tahot ja henkilöt ovat auttaneet ja tukeneet minua työssäni tämän kirjan parissa. Lausun teille kaikille parhaimmat kiitokseni.

Pekka Mutanen

Istuin parturissa jonossa. Radiolähetyksessä kerrottiin inkeriläispaluumuuttajista. Rinnalla oleva nuori mies tahtoi vaihtaa kuulemastaan mielipiteensä ja kääntyi puoleeni: ”Käytöksestäsi tuntuu, ettet ole täkäläinen. Oletko paluumuuttaja?” Olen, vastasin. ”Ja mitä sinä tänne muutit?” Vastasin, että tulin Suomeen, kun olen tämän maan sotaveteraani.

Mies katsoi ihmeissään minuun. Kerroin, missä olin ollut kesällä 1944. Samassa tuli miehen vuoro. Poistuessaan parturista hän puristi kättä ja sanoi: ”Kiitos kun valistit minua.”

Tukanleikkuun jälkeen parturi ei ottanut minulta maksua, vaan sanoi, että edellinen oli maksanut minunkin puolestani.

Sen pituinen tuttavuus.

Reino Korpelainen, Laitila.

ER.P 6:N ADJUTANTIN ALKUSANAT

Inkeriläispataljoona Er.P 6 perustettiin viimeisenä heimopataljoonana. Samaan aikaan inkeriläisten siirron kanssa tulivat vapaaehtoiset Virostä Hankoon vuoden 1943 lopulla. Pataljoona siirtyi tammikuussa 1944 Kiviniemeen koulutettavaksi ja sieltä edelleen 24.2.1944 Rautuun Leininkylään.

Pataljoonan komentajaksi määrättiin evl. Breitholtz. Hän oli mukana jo laivamatkalla Virostä Hankoon. Liityin pataljoonaan Kiviniemessä adjutantiksi määrättynä. Lähituntumassa minulla oli hyvä tilaisuus tutustua komentajaamme. Oli selvää, että tällaisen erikoispataljoonan komentajalta vaadittiin myös erikoistaitoa selviytyä hänen erikoistehtävästään. Hän tuli hyvin toimeen poikiensa kanssa. Kurinpidollisia ongelmia ei esiintynyt.

Evl. Breitholtz käsitykseni mukaan pani koko sydämensä inkeriläispoikien eteen. Hänestä pidettiin niin upseereiden kuin

sotilaiden piirissä. Hän oli herrasmies ja heimoaatteen läpitunkema mies.

Kun pataljoona heitettiin Korpikylän lohkolle 13.6.44 rintamavastuuseen, ei ollut yhtään aikaa sopeutumiseen. Vihollisen 9.6.44 alkanut suurhyökkäys oli edennyt jo pitkälle. Ylivoimainen vihollinen rikkoi kaikki unelmat Karjalan palauttamisesta Suomelle. Suurella vaivalla palautettu Karjalan kannas oli menetetty. Sodassa on inhimillisilläkin tekijöillä oma osansa. Tämä sattui evl. Breitholtziin kovasti.

Teen kunniaa isänmaallisen upseerin ja hyvän ihmisen muistolle.

Lepää rauhassa komentajamme.

Helsingissä 25.3.1999

Yrjö Luukkonen

Er.P 6:n adjutantti

ER.P 6:N TÄRKEIMMÄT TAPAHTUMAT

23.11.43

Kannaksen Ryhmän esikunta määräsi everstiluutnantti Karl Breitholtzin inkeriläispataljoonan komentajaksi.

25.11.43

PM:n käsky pataljoonan perustamisesta.

28.11.43

Vastaanottokomennuskunta,
8 upseeria ja 12 aliupseeria, perustettiin.

1.12.43

Vastaanottokomennuskunta saapui Tallinnaan.

5.-7.12.43

Pataljoonan miehistö saapui Tallinnaan.

9.12.43

1. merikuljetuserä inkeriläismiehiä saapui Hangon satamaan.

13.12.43

2. merikuljetuserä inkeriläismiehiä saapui Hangon satamaan.

14.12.43

PM:n valokuvausosaston toimesta suoritettiin pataljoonan filmaus ja kuvaus.

15.12.43

Aloitettiin marssi- ja lauluharjoitukset sekä oppitunnit SO:sta.

16.12.43

Suoritettiin tuntolevy- ja vapaaehtoiskortit sekä muut mahdollisuudet.

17.-23.12.43

PM:n Ulk.Osm kapteeni Martiala tarkastusmatkalla pataljoonassa.

24.12.43

Joulujuhla Hangon Rantakasinolla ja joulupakettien jako.

31.12.43

Varuskunnan uudenvuodenvastaanotto
Hangon Paviljongin kentällä.

1.–6.1.44

Koulutusta, harjoittelua ja oppitunteja Hangossa.

7.–9.1.44

Pataljoonan siirtyminen junalla
Hangosta Kiviniemeen.

10.–17.1.44

Pataljoonan muodostaminen määrävahvuuksien mukaiseksi.

18.1.44

10.D:n komentaja, kenraalimajuri J. Sihvo tarkasti
pataljoonan. Katselmus ja ohimarssi. Majoituksen tarkastus.

19.1.44

Kannaksen R:n komentaja, kenraaliluutnantti Harald Öhquist,
mukana kenraalimajuri J. Sihvo, tarkasti pataljoonan.
Katselmus ja ohimarssi.
Majoitus- ja tallitarkastus.

22.1.44

Inkerin juhlan radioinnin (klo 19.30) kuuntelu Kiviniemen
Urheilupuistolla.

23.1.44

Inkeri-juhla Urheilupuistolla. Esiintyivät JP2:n
torvisoittokunta ja 10.D:n kuoro, juhlapuhujana Kannaksen
RE:n sotilaspastori Kinos. Juhlassa luettiin Kannaksen R:n
komentajan tervehdys.

26.1.44

Ensimmäinen joukkolomitus, 105 vapaaehtoista seitsemän vuorokauden lomalle.

27.1.44

Pataljoona sai määrävahvuutensa.

1.2.44

Ylipäällikön määräyksestä nimi Er.P B muuttui Er.P 6:ksi.

5.2.44

Runeberg-juhla Urheilupuistolla.

6.2.44

Aliupseerikoulu aloitti toimintansa.

Koulun johtajana kapteeni Sokka.

8.2.44

Toinen joukkolomitus, 156 vapaaehtoista seitsemän vuorokauden lomalle.

12.2.44

Inkeriläislähetystö, tohtori Jamalainen ja maanviljelijä Närjä tervehtimässä vapaaehtoisia.

17.2.44

Kolmas joukkolomitus, 20 vapaaehtoista, joilla ei omaisia Suomessa, yhdeksän vuorokauden lomalle heille järjestettyihin kotitaloihin.

Pala sotahistoriaa, josta vaiettiin vuosikymmenten ajan.

Erillinen Pataljoona 6 oli Inkerinmaalla muodostettu joukko, joka palveli ensin Saksan armeijan vartiointitehtävissä Saksan valtaamalla Neuvostoliiton alueella. Syksyllä 1943 ryhmä siirrettiin Suomeen, jossa se taisteli Suomen puolella jatkosodassa. Sodan päätyttyä Suomea puolustaneiden, pataljoonaan kuuluneiden inkeriläismiesten – Neuvostoliiton kansalaisten – oli kuitenkin välirauhansopimuksen mukaisesti palattava kotimaahansa. Osa palasi vapaaehtoisesti, osa pakeni Ruotsiin, ja osa vietiin Neuvostoliittoon pakkokeinoin. Siellä heitä odottivat kovat rangaistukset, vähimmillään 10 ja enimmillään 25 vuoden vankileirituomiot. Osa miehistä ei päässyt leireille saakka, vaan he katosivat kuin tuhka tuuleen.

Vaiennetut sotilaat perustuu selviytyjien haastatteluihin. Se dokumentoi ajanjaksoa ja tapahtumia, joiden muisto on vielä nykypäivänäkin kipeä.

Pekka Mutanen (1935–2015) oli suomalainen kirjailija ja toimittaja. Lapsuutensa Karjalassa asunut ja jatkosodan aikaan Suomeen perheensä kanssa evakuoitu Mutanen ehti elämänsä aikana asua Suomen lisäksi Virossa ja Neuvostoliitossa. Mutanen julkaisi niin tietokirjallisuutta, kertomuksia kuin runojakin. Hän toimi Karjala-kustantamon toimittajana sekä Karjalan kirjailijaliiton puheenjohtajana.